

idäntutkimus

3 / 2 0 1 6

Performanssi

Tarvitaan laaja-alaista perustutkimusta yhteiskunnallisista ja poliittisista muutoksista sekä tämän tiedon oikea-aikaista soveltamista päätöksenteon tukena. Alkuperäislähteisiin nojaava ja pitkäjänteinen tutkimustyö on se perusta, jonka pohjalta voidaan tehdä pika-analyysyjä Venäjän jälleen kerran yllättäessä meidät.

Katri Pynnöniemi

Lähteet

Laine, Veera, Toivo Martikainen, Katri Pynnöniemi & Sini-kukka Saari (2015), Zugzwang in slow motion? The implications of Russia's system-level crisis. – *FIIA Analysis* No. 6, http://www.fii.fi/fi/publication/554/zugzwang_in_slow_motion/.

Pynnöniemi, Katri (2014), *Science Fiction: President Medvedev's Campaign for*

Russia's "Technological Modernization". – *Democratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization* 20: 4, 605–625.

Pynnöniemi, Katri & Oittinen, Vesa (2007), Venäjän aate. Antti Karppisen haastattelu. – *Niin & Näin. Filosofinen aikakauskirja* 53: 2, 76–81.

Susiluoto, Ilmari (2015), *Plan Putina. Punaiselta torilta Maidanin aukiolle*, Helsinki: Auditorium.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (VNS 2016). Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7. Venäjän federaation sotilasdoktriini (Voennaja doktrina RF). Hyväksytty presidentin käsikyllä N2976N, 25.12.2014. Julkaistu Kremlin sivustolla 26.12.2014, <http://news.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>.

Opas Pietarin muslimien historiaan

Renat Bekkin & Almira Tagirdžanova: *Musulmanski Peterburg. Istoritšeski putevoditel. Žižn musulman v gorodna Neve i ego okrestnostjah, Moskova ja Pietari: RAN, Institut Afriki, 2016. 640 s. ISBN 978-5-9904994-0-5.*

Tätä kirjaa voi lämpimästi suositella niin muslimien ja tataarien historiasta kiinnostuneille lukijoille kuin myös niille, jotka haluavat tutustua Pietariin syvemmin tai luulevat sen jo tuntevansa. Kirjan alkusanojen mainos teoksesta ”yhtenä niistä kirjoja, jotka avaavat lukijalle oven läheiseen ja samalla täysin tuntemattomaan maailmaan” todellakin pitää paikkansa. Otsikko ”Musulmanski Peterburg” paljastaa, että kyseessä on nimen-

omaan opas kaupungissa asuvien muslimien, ei ainoastaan islamin historiaan. Kirja käsittelee aikaa Pietarin perustamisesta 1930-luvulle, mutta mukaan on otettu myös muutama uudempi kohde, kuten esimerkiksi vuonna 2009 Kolomjagissa (Kolomäki) avattu moskeija.

Musulmanski Peterburg koostuu kolmesta osasta. Ensimmäinen esittelee kahdeksan kävelyreittiä Pietarissa alueilla, joille on keskittynyt kaupungin muslimien historian kannalta keskeisiä rakennuksia ja paikkoja. Toinen osa kuvaa näiltä kävelyreiteiltä kauempana sijaitsevia kohteita ja kolmas vie kaupungin lähellä sijaitseville alueille. Perusteelliseen lähdeyöhön perustuva kirja on kuvitettu kartoin, valokuvin ja arkistokuvin. Tekstiä elävöittävät

sen sisältä löytyvät lainaukset kaunokirjallisuudesta sekä arkistomateriaalista, joka koostuu niin virallisista dokumenteista, lehtiartikkeleista kuin yksityiskirjeistäkin. Kirjan molemmat tekijät ovat osallistuneet pitkään Pietarien muslimien kulttuurielämään ja yhteisön historian tutkimukseen. Almira Tagirdžanova on julkaissut kirjoja Pietarin moskeijoista ja kaupungin muslimien historiasta, sekä vetänyt aiheita esitteleviä kiertoajeluita. Södertörnin yliopistossa työskentelevä Renat Bekkin on julkaissut tieteellisiä tutkimuksia ja artikkeleita niin islamilaisesta vakuutusjärjestelmästä kuin Venäjän muslimiainkin. Lisäksi hän on kirjoittanut Pietarin tulevaisuuteen sijoittuvan, fantasiaa ja jännitystä yhdistävän romaanin *Islam ot monakha Bagiry* (Munkki Bagiran Islam) ja toiminut päätoimittajana perustamassaan islamilaisen kirjallisuuden lehdessä *Tšetki* (Rukousnauha).

Ensimmäisen osan kävelyreiteille johdattavien alalukujen otsikot, kuten ”Suvaitsevaisuuden valtatie (Nevski Prospekt ja sen lähikadut)”, ”Tieteelliselle työlle ilman muodollisuutta...” (Palatsien ranta) tai ”Toisen luokan kansalaiset” (Pietarin muslimien poliittisen elämän keskus Venäjän imperiumissa) suorastaan houkuttelevat lukijaa avaamaan kirjan. Kirjassa kuvataan tunnettujen muslimien vaihteita, muslimien arkielämää sekä sitä, miten muslimit ja islam näkyivät keisarillisen Venäjän pääkaupungin julkisessa tilassa. Kuvaus Nevski Prospektista uskonnollisen suvaitsevaisuuden valtakatuna on lainattu Aleksandr Dumas vanhemman ihastuneesta kuvauksesta Pietarin monikulttuurisuudesta. Vaikka Pietarin muslimiain suurin osa oli tataareja, kaupungissa oli myös monia muita vähemmistöjä, kuten esimerkiksi persialaisen diplomaattikunnan edustajia,

sekä Krimiltä ja Kaukasiasta tulleita sotilaita. Huolimatta siitä, että muslimit kärsivät Venäjän imperiumissa syrjintää, kirjasta löytyy mainioita esimerkkejä uskonnollisen suvaitsevaisuuden perinteistä Pietarissa. Suurimpina uskonnollisina juhlina muslimien annettiin vuokrata jopa sellaisia merkittäviä rakennuksia kuin kaupungin duuma. Kirjaan on liitetty Turkin suurlähetystön työntekijän kirje esimiehelleen, jossa hän ihmettelee paikallisten uskoviin jumalanpalvelusta salissa, jota koristavat Venäjän keisarillisen perheen muotokuvat sekä maalatut ristit. Vuonna 1736 Moikan rannalla sijaitseva Persian suurlähetystö syttyi palamaan sen työntekijän huolimattomasta tupakoinnista. Lähetystön väki otettiin suojaan Aleksanteri Nevskin luostariin, jossa he joutuivat odottamaan, kunnes rannan muiden talojen palamisesta raivostunut väki rauhoittui. Teksti on täynnä tällaisia herkullisia historiallisia yksityiskohtia, joihin kuuluvat myös tarinat Persian lahjoittamista norsuista, joita kävellyttiin Nevskiä pitkin, talvisin oljista valmistetuissa kengissä, ja joita eräs aikalaislähde kertoo hämmästyneimpien talonpoikien palvoneen polvistuneena.

Kirjan toinen osa esittelee kolme kohdetta, moskeijan Kolomjagissa, hevosten teurastamot Kuptšonon lähellä ja tataarien omistamia ravintoloita. Siinä missä ensimmäinen osa keskittyy suurelta osin tunnettujen kulttuuri- ja yhteiskuntavaikuttajien elämään, tuovat hevosteurastamoita ja ravintoloita kuvaava luvut esiin muslimien arkielämää. Hevosen liha muodosti tärkeän osan kaupungin tataarien ruokavaliota ja tataarit hallitsivat

hevosten teurastamoita. Lainattujen lähteiden mukaan kaupungin virkamiehet jopa epäivät luvan teurastamon perustamiseen venäläiseltä yrittäjältä, koska ”tataarit ovat alalla kokeneempia”. Aikalaiskuvaukset antavat elävän kuvan hevostorien tunnelmasta ja arkistolähteet teurastamoiden ja kaupan kilpailusta. Tataarien omistamien ravintoloiden joukkoon kuului niin keskiluokan kuin Pietarin kermankin suosimia paikkoja. Venäjän ensimmäisen huvipuiston, Luna Parkin (1912–1924) perusti myös kaupungin islamilaiseen elämään vaikuttanut tataari Habibulla Hasanovitš Jalyšev. Huvipuistolaitteiden, luistinradan ja ravintoloinen lisäksi puistossa sijaitsi kesäisin myös kolonialismin aikaa kuvastava ”somalikylä”, jonka asukkaat esiintyivät vierailijoille.

Kolmannen osan Pietarin ulkopuoliset alueet käsittävät Kronstadtin, Pähkinälinnan, Karjalan niemimaan, Tosnon ja Lubanin, Hatsinan, Pushkinon ja Lugaan. Osan kiinnostavimpia kohteita on Kronstadt, jonka rakentamiseen osallistui alusta lähtien tataareja ja baškiireja. Myöhemmin saaren sotilasväestöön kuului paljon muslimi- ja kaupungissa sijaitsi ”tataarien kortteli” (*tatarskie rjady*) 1960-luvulle asti. Tästä huolimatta, niin Kronstadtissa kuin Pietarissakin muslimit joutuivat taistelemaan pitkään saadakseen luvan avata rukoushuoneen ja sittemmin moskeijan. Vuoden 1905 kapinan jälkeiset poliisin ja äärintuottajien mustien sotnioiden (*tšernosotensy*) rangaistustoimena järjestämät pogromit kohdistuivat erityisesti muslimiain ja juutalaisiin.

Pietarin ja Viipurin välisen rautatien avaamisen jälkeen

1870-luvulla Karjalan kannakselle alkoi muuttua vilkastuneesta kaupankäynnistä kiinnostuneita tataareja etenkin Nižni Novgorodin alueelta. Isoimmat tataariyhteisöt sijaitsivat Terijoella ja Viipurissa, jonne enemmistö tataareista saapui armeijan mukana sotilaina. Monet kirjan esittelemistä merkkihenkilöistä ja suvuista, samoin kuin suuri osa alueen tataareista, pyrki Venäjän vallankumouksen jälkeen pakoon Suomen puolelle, joskin Suomi suhtautui epäluuloisesti venäläisiin emigrantteihin, joiden joukkoon myös tataarit niputettiin. Karjalan kannasta käsittelevä luku tarjoaakin kiehtovia kertomuksia myös Suomen tataarien historiasta.

Kirjan lopusta löytyvät hyödylliset lähdeuutelo, henkilönimien hakemisto, sekä lyhyt sanasto islamilaisista termeistä. Sen sijaan monikymmensivuinen, tekstin pienuuden vuoksi vaikeasti luettava anomus moskeijan ja islamilaisen hautausmaan perustamisesta vuodelta 1796 liitteenä tuntuu hieman turhalta huolimatta siitä, että dokumentista voi löytää sen allekirjoittaneiden ihmisten nimet. Toisaalta liite osoittaa erilaisille yleisöille kirjoittamisen haasteellisuuden. *Musulmanski Peterburg* on varsinainen aarre tataarien ja muslimien historiasta kiinnostuneille tutkijoille ja lukijoille. Niille lukijoille, jotka haluavat lähinnä löytää Pietarin historiasta uusia kiehtovia puolia ja kulttuurihistoriallisia kävelyreittejä kirja voi tuntua hieman liian täyteen ahdetulta. Helppolukuista tekstiä voi kuitenkin myös selailta kiinnostavimpia paloja valikoiden.

Kaarina Aitamurto